

Kai mane išdavikiškai užklumpa ilgesys, aš vėl išvystu savo tėvą tą gegužės vakarą prieš keletą metų. Apskritas veidas nutamsintas saulės, alsavimas sunkus ir graudus. Reti sukramtyto tabako spalvos ūsai, plonos kaip peilio ašmenys lūpos ir jūrininko kepuraitė ant galvos. Savo valtyje įsitaisęs virš forpiko, susikūprinęs tvarko įsijautęs tinklą, kad galėtų išplaukti į jūrą. Dirba tylėdamas. Kartais atsigręžia ir žvilgteli į mane. Siauros lūpos, bylojančios apie nuolankumą ir supratimą, primena raukšlę, tokios būdingos senyvo amžiaus žmonėms. Jis niekada ir nebuvo didelis plepys. Išspjaudavo apnuodytus žodžius ir vėl juos nurydavo. Nuo valtės sklinda šviežių dažų kvapas, gražia ryškia mėlyna spalva išpieštas jos pavadinimas iš karto krinta į akis. Toji valtis vadinasi „Čiao, Čarli“ – kaip filmas su Toniu Kerčiu, į kurį, visų manymu, mano tėvas buvo labai panašus. Po Šv. Mikalojaus šventės buvo prabėgusios vos kelios dienos, bet visi uoste prišvartuoti laiveliai tebebuvo papuošti kokardomis, mėlynomis ir raudonomis girliandomis ir popieriniais balionėliais, pritvirtintais prie pirmagalių kartu su šventojo atvaizdais. Žvelgiau į tėvą tylėdama. Tarytum praregėjusi. Viena ranka jis vis griebė ir kruopščiais judesiais narpliojo tinklą, kitoje rankoje laikė cigaretę. Nuo jos galiuko krito pelenai, sukosi aplink, pakildavo gainiojami jūros vėjo ir nukrisdavo jam prie kojų. Nebegirdėjau virtinė ant molo susėdusių ir lubinų pupeles lukštenančių moterų karksėjimo, taip pat ir ausis rėžiančių prekeivio su triračiu,

siūlančio aštuonkojų ir alaus, riksmų. Mačiau tik raukšlėtas tėvo rankas, ledinį šviesių jo akių žvilgsnį ir jutau savo jausmų jam naštą. Nes gali nekęsti tokio žmogaus kaip Antonijus de Santis; pamiršti jį šimtus kartų, bet galiausiai vis vien atrandi jį savyje.

Vietoj prologo

Kol gyva nepamiršiu dienos, kai močiutė Antonjeta man prilipdė Piktavalės pravardę. Pylė kaip iš kibiro. Toks lietus pasitaiko tik kelis syk per metus. Prapliupus lyti gali girdėti, kaip kraują stingdantis jūros vėjas kaukdamas talžo viską savo kelyje. Pajūrio kelias buvo virtęs bekrašte bala. Apleisti plyni laukai Kvetos bokšto apylinkėse – išdraikyti ir suplūkti, lyg išprievartauti kliokiančio vandens. Buvo balandis. Vienas iš pačių lietingiausių pavasarių per paskutinius trisdešimt metų, kaip po keleto dienų kalbėjo mūsų kvartalo senoliai.

Nepaisydama mamos ir močiutės, mokėjusių išaiškinti vėjo kalbą, maldavimų užsispyriau eiti į lauką.

– Kai jūra kalba šėtono balsu, žemė maištauja, – pasakė močiutė Antonjeta, man akiplėšiškai žengiant per slenkstį.

Pažvelgiau į jas abi, motiną ir dukrą. Pirmoji, kaip ir kasdien prieš pietus, tarkavo pekorino sūrį, antroji pjaustė didelį gabalą duonos. Aš tik gūžtelėjau pečiais ir išėjau, neklausydama jokių perspėjimų. Norėjau iš arti pamatyti audringą jūrą, o svarbiausia, suprasti, ar ji mane gąsdina.

Tekina prabėgau pro baltų plokščių Siena*^{*}, pamojavusi kelioms prie savo namų durų stypsančioms kaimynėms, lyg senovės žynės įdėmiai žvelgiančioms į dangų. Jaučiau vėją plaukuose ir ant veido, jis gūšiais talžė mane, bet neketinau apsigręžti ir pėdinti atgal. Dviem šuoliais įveikiau grįstas pakopas, nuo Sienos

* Siena (it. Muraglia) – Bario miesto gynybinės sienos likučiai. (Čia ir toliau – vert. past.)

vedančias į pakrantę. Skubindamasi pralėkiau pro Margaritos teatrą, tada perėjau molą ir bangolaužį. Norėjau pamatyti jūrą, visą jos didybę.

Pasiekusi pakrantę už Kvetos bokšto, keletą akimirkų klausiausi vidinio balselio; jis man šnibždėjo grįžti namo. Iš atminties išniro motinos, prašančios niekur neiti, veidas. Švelniai priekaištaujančios akys ir į šonus linguojanti galva, galiausiai – įprasti žodžiai: „Dar didesnė kietakaktė nei tėvas.“ Ir močiutė, nors priekaištavo norėdama mane sulaikyti, buvo nuolanki kaip ir jos dukra. Minkšta net savo išvaizda. Žema moterėlė didele liulančia krūtine, pamažu nugulančia ant pilvo.

Papurčiau galvą, nenorėjau, kad jų vaizdinys atgrasintų mane nuo sumanymo. Kaip gelbėjimosi lyno įsitvėrusi blauzdas siekiančios suknelės, prisiartinau prie uolų. Milžiniškos bangos kunkuliavo, lūžo atsitrenkusios į atsikišusias kranto uolas, galiausiai suplyšdavo į skystus skutelius. Horizonto beveik nebuvo matyti, jis maišėsi su jūra, panašia į didelę rašalo dėmę. Pakerėta to didingo vaizdo nė nepastebėjau, koks grėsmingas pasidarė dangus: sutemo kaip naktį, nors buvo dar tik vidurdienis. Prapliupo lyti, tad pardumti namo jau nebūčiau spėjusi. Staiga senojo Bario namų kontūrai išblanko apglėbti tamsaus dangaus. Galingas vėjas talžė jūros paviršių ir nuo jo kilo keistas rūkas, sudrykstantis į galybę baltų lašelių.

„Ir kas dabar?“ – vis klausiau savęs, dairydamosi aplinkui.

Už manęs stūksojo Kvetos bokšto griuvėsiai, apleistas bokštas, kuriuo per karą naudojosi kareiviai stebėdami, ar jūra neatplaukia priešas. Papilkėjusios sienos, reta negyva augalija aplinkui. Prisiartinau prie durų. Jos buvo uždarytos, vietoj spynos – surūdijusi viela. Man ant galvos tarsi švino rutuliukai krito lietaus lašai. Neturėjau iš ko rinktis. Tik ten, bokšte, galėjau jaustis saugi.

Stumtelėjau duris, jos priešindamosi graudžiai sugirgždėjo, ir žengiau vidun. Atsidūriau apskritoje patalpoje, iš čia pro du kiaurus langus galėjai stebėti pakrantę. Ant žemės gulėjo senas

čiužinys, kiek toliau – apdaužytas emaliuotas aliumininis dubuo mėlynais krašteliais. Tuo metu buvau tik devynerių ir nežinojau, kad Kvetos bokšte prostitutės linksmindavo savo klientus.

Atsėdau ant čiužinio vildamasi, kad jo šeimininkas grįš ne greitai. Gūžiausi, nes buvau permirkusi nuo galvos iki kojų ir drebėjau. Žiūrėjau į savo pėdas medinėse klumpėse. Pirštai pajuodę nuo dumblo, šlapia, lietaus nublizginta oda atrode dar rudesnė nei įprastai. Širdis plakė kaip pašėlus, bet grįžusi namo jokia būdu niekam nebūčiau prisipažinusi, kad labai bijojau.

Kada parsiradau namo, nepamenu. Dangus vėl buvo prasigiedrijęs, vėjas nurimęs. Nuo jūros tvoskė supuvusiais dumbliais, bet einant palei Sieną puvėsių kvapą keitė gardūs makaronų padažo su bazilikais ir keptos mėsos aromatai. Toli prie horizonto dar galėjai pamatyti pavienes apspurusią debesų draiskaną, panašias į ore plaukiojančius pūkus. Džiaugsmą, kad buvau drąsi ir patyriau nuotyki Kvetos bokšte, greitai išstūmė baimė dėl tėvo reakcijos. Ką jis pasakys išgirdęs apie neapdairų mano poelgį? Ar ilgai rėks šį kartą? Pykčiu degančios šviesios jo akys, griežimas dantimis, persikreipęs dailus jo veidas mane baugino labiau nei ką tik nurimusi audra.

Kojos staiga apsunko, pėdos vos krutėjo. Net galva tapo per sunki gležnam mergaitiškam kūnui, tabalavo kaip užmautas ant šiaudo kiaušinis.

Su manimi pasisveikino kaimynė Andželina. Persisvėrusi per palangę ji purtė staltiesę.

– Kas tau nutiko, Mari? Mari! Įkritai į jūrą? – klausinėjo su nerimusi.

Papučiau galvą, bet pasakoti jai nenorėjau. Kiek tolėliau, ant slenkščio manęs laukė mama ir močiutė. Pirmoji buvo išblyškusi ir susitraukusi it skalbti numestas skarmalas. Antroji, jau ir taip žema ir kresna, nesumojo, ką sakyti, – dėl to didžiulio dyglio, kurį dar žinduklė buvau įvariusi jai širdin. Ji nė už ką nebūtų patikėjusi, kad jos anūkė bus tokia besarmatė ir netikėlė. Iškalbos

močiutei netrūko, norėdama šnekėdavo daug ir be pertrūkio apie daugybę darbų, kuriuos nuveikė per dieną ar ruošėsi nuveikti rytoj. Apie senelį, amžiną jam atilsį, kuris ją vedė nekaltą, nepatyrusią ir pavertė atkaklia moterimi, gebančia gerai tvarkytis namuose. Tačiau dabar, stovėdama prie durų, ji atrodė lyg Sopulingoji Dievo Motina, laukianti iš dukters ženklą, leisiančio jai prabilti. To ženklą nesulaukė, nes mama žinojo: dar bent žodis, ir tėvo pyktis plykstelės kaip ugnis ant malkų.

Priėjusi prie jų pajutau, kad širdis kala it būgnas ir kad jiedvi taip pat tai girdi. Todėl nutaisiau abejingą veidą. Man buvo gėda, kad atrodau varganai, žliugsinti prisemtomis klumpėmis ir su prilipusia prie kūno suknele, bent dviem dydžiais didesne, nes mama siūdavo man tik tokias, kad ilgam užtektų. Skaudėjo pilvą, pykino ir svaigo galva, dėl to sunkiai dėliojau kojas, viską mačiau lyg pro rūką, atrodė, tarytum šimtas bičių zvimbų galvoje.

Stabtelėjau ir pažvelgiau į jas, iš pradžių į mamą, tada į močiutę.

Motina neištarė nė žodžio, jai gėlė širdį, burnoje tvenkėsi pagieža, tačiau ji tylėjo.

Močiutė Antonjeta palinko prie manęs, lyg norėdama suduoti, tačiau trumpa stora ranka taip ir liko pakibusi ore.

Tada, kaip vėliau sakė, ji ir pastebėjo keistą šviesą juodose kaip smala mano akyse.

– Tavo kraujas šaltas kaip driežo, – prabilo ji. Kalbėjo tyliau gergždžiančiu balsu. – Oi ne, tu išvis bekraujė kaip aštuonkojis. Ir piktavalė, taip taip, piktavalė, – ji juto pareigą pakartoti antrąsyk, ir tas antras žodis buvo labiau skirtas sau pačiai.

Mama linkčiojo, lyg ta pati mintis ir jai būtų šovusi į galvą, tačiau neišdrįso ištarti garsiai.

– Piktavalė, – tiek tesušnibždėjo ji, man mėginant pro jas prasibrauti.

Maniau, man sprogs širdis. Atrodė, lyg ji plaktų daugelyje vietų, ir visur vienu metu. Jutau, kad net virtuvė pasikeitė, patalpa staiga susitraukė, tarsi norėtų suspausti mane.

Tėtis ir abu mano broliai, Džuzepė ir Vinčencas, valgė ilgus makaronus su šparaginėmis pupelėmis, gausiai apibarstytus pekorino sūriu. Į mane atsigrėžė tik Džuzepė.

– Vajė, – ištarė. – Grįžai?

Dar ir dabar galvoju, kad Džuzepė buvo geriausias iš mūsų. Tuo metu šešiolikos, staiga suaugęs kaip tie per naktį užaugantys vaikai iš pasakų.

Tada ir tėtis atsisuko į mane. Vyzdžiai susitraukę iki smeigtuko galvutės dydžio, lūpos sučiauptos. Sustojau vidury kambario. Sustingo ir Vinčencas, jo burna liovėsi kramtyti. Džuzepė jau anksčiau buvo liovėsis. Gal net laikas sustojo? Padažas nebekunkuliuvo puode, paukščiai nebečiulbėjo. Pasaulis sustingo laukdamas.

„O dabar tai bus, dabar tai bus“, – vis kartojau sau.

Tėtis nepakilo nuo kėdės, tik truputį ją atstūmė. Viena ranka ant šlaunies, kita siekė vyno *Primitivo*, tokio tiršto, kad lipo prie matinio stiklo taurės. Kilstelėjo taurę, lyg norėtų pasakyti tostą.

Užsimerkiau ir giliai įkvėpiau.

„Vis vien vėliau atsileis“, – drąsinau save.

– Už Piktavalę! – sušuko tėtis keldamas taurę, tada pažvelgė į sūnus ir luktelėjo, kol tie paseks juo.

Kai atsimerkiau, visi trys žiūrėjo į mane, Vinčencas šypsojosi sukta blogo žmogaus – toks jis ir buvo – šypsena, o Džuzepė – nuoširdžiai, dėl to ji ir įsimylėdavo visos kvartalo merginos.

Tėvas taip pat žvelgė į mane. Ir juokėsi. Tą akimirką jo juokas man prilygo stebuklui.

Mažas pasaulis

Aš – Marija. Marija de Santis. Gimusi atrodžiau smulki ir tamsi kaip sunokusi slyva. Augant laukiniai bruožai tapo ryškesni, o ilgainiui ėmiau išsiskirti iš kitų kvartalo mergaičių ir dėl gerų, ir nelabai gerų dalykų. Didžiulė burna ir dvi rytietiškos, spindinčios kaip smeigtuko galvutė akys, ilgos ir nerangios iš tėčio tėvo paveldėtos plaštakos, o pagiežingumą ir nepakantų būdą perėmiau iš Antonijaus, savo tėvo. Jis buvo žvejys. Šaltas tamsus žmogus, kai kada mintimis nutoldavęs nuo mūsų, stebeilydavęs į lėkštę arba į sieną, o kai kada atrodydavo, jog smurtas – vienintelis žodis, apibūdinantis jo gyvenimą. Jo nuožnumas buvo toks pat galingas kaip vasarą popietėmis per kaitrą kvartalo tylą perskrodavęs nepaliaujamas cikadų svirpimas. Senajame Baryje vasaras leisdavome baltomis plokštėmis grįstuose skersgatviuose, vaikydami vieni kitus painiose vingiuotose gatvelėse, uosdami ant vielų džiūstančių paklodžių ir gardžių padažų, kuriuose valandų valandas kunkuliudavo troškinami kastruoto veršiuko mėsos gabaliukai, kvapus. Ant tų plokščių prabėgo mano vaikystė ir jaunystė. Nepamenu, kad apie tuos metus būčiau kada galvojusi kaip apie bjaurius ar nelaimingus. Bjaurumas ir skausmas supo mane iš visų pusių. Tai girdėjau kaimynių paliepimuose: „Neik prie pasišiaušusios jūros, kitaip ji praris tave“, „Valgyk daržoves, kitaip susirgsi skorbutu ir mirsi“, senelė Antonjeta sakydavo: „Melskis vakare, kitaip pakliūsi į pragarą“, „Nemeluok, kitaip neužaugs“, mano motina: „Jei negražiai galvosi, Jėzus sužinos ir nupjaus tau liežuvį, kol dar neištarei tų šlykštybių.“

Tačiau bjaurumas tūnojo ir kai kurių kvartalo moterų veiduose, tarkim, kaimynės Naninos, visų vadinamos „arkliu“: ilgo veido, burna didelė – arkliški ją darkantys bruožai, dvi neišraiškingos užgesusios akys – šaltos ir tamsios kaip dulkėti stiklo rutuliukai. Toji moteris gyveno gretimame bute, jos bjaurų arklišką veidą išvysdavau kaskart išeidama iš namų, mat ji ištisas valandas leisdavo kiurksodama prie durų ant kėdės šiaudine sėdyne, nepaisydama nei karščio, nei šalčio. Bjaurumas tūnojo ir tarakonuose blizgančiomis livrėjomis, lakstančiuose pusrūsiu, kai kada ir virtuvės grindimis, ir cypsinčiose pelėse, kurios patenkintos strikinėdavo aplūžusiose terasose. Tačiau, blogiausia, tas bjaurumas tūnojo ir manyje, jaučiausi taip, tarsi jis būtų prisiūtas man prie odos. Iškreipdamas dailų veidą, bjaurumas slypėjo ir šaltose pykčio apimto tėvo akyse. Tėvas sėdėdavo prieš lėkštę šiltos sriubos, nervingai rankiodamas nuo stalo trupinius ir stumdamas į krūveles, kaip preliudijos klausydamasis jam beriamų priekaištų, paskui, tarsi sprogimas, – vakariniai pykčio protrūkiai, akiai smogiantys bet kuriam pasitaikiusiam po ranka. Tada gražusis Tonis Kertis virsdavo demonu, trūkdavo tik liepsną iš burnos.

Vis dėlto mane jo pyktis paliesdavo retai. Kino dievaičiu persirengęs demonas mano akivaizdoje nusimesdavo visas aliai vienos bjaurumo kaukes. Vakare po vakarienės sėdėdamas galustalėje, tėvas suimdavo man už delno ir keletą minučių laikydavo saujoje. Netardamas nė žodžio, nežiūrėdamas man į veidą – tokį bežadį jo nuolankumą aš priimdavau nebyliai ir kone su baime. Galbūt tomis akimirkomis jutau jam meilę? O gal imdavau dar labiau jo nekęsti, nes jis įsibraudavo tarp manęs ir neapykantos, susimaišydavo su bloga mano prigimtimi tarsi ką tik išspausto aliejaus nuosėdos. Senelė suprato viską. Aš – piktavalė. Ši pravardė manęs neerzino, nes mūsų kvartale visi buvo šaukiami koku nors vardu, perduodamu iš kartos į kartą. Jokios pravardės neturintieji nesi-didžiavo, nes tai reiškė, jog kitų akyse tos šeimos nariai niekaip

neišsiskiria, nei gerumu, nei blogumu, o, kaip sakydavo mano tėvas, jau geriau būti niekinamam nei visiškai nepažįstamam.

Bekiaušis, ištižpimpis, mulkis, gaidys, pusbobė – tokie ir dar įvairesni vardai būdavo prilipdomi tiems, kurie per savo gyvenimą nepaliko jokio matomo pėdsako. Mūsų tėvas didžiavosi gavęs Tonio Kerčio pravardę. O mamos artimuosius visi vadino Spurgiais, nes mano prosenelė, puiki šeiminkė ir nuostabi kulinarė, prie vyro algos prisidurdavo prekiaudama pro savo virtuvės langą bulvinėmis spurgomis. Nuo tada taip imtos vadinti ir senelė Antonjeta, ir mano motina, ir net Venesuelon emigravę jos broliai.

Mano gatvėje dar gyveno Makaroniukai, Bažnytkakaliai ir Gyvatliežuviai. Makaroniukas buvo mažiukas tylus žmogelis retais amžinai riebaluotais plaukais, kuriuos vargšelis šukuodavo darydamas ilgą sklastymą per vidurį. Jo šeimoje smulkūs buvo visi: tėvas, senelis, broliai. Iš Romos kilusi jo žmona, vardu Čezira, riebi matrona, nuo ryto iki vakaro plūsdavo savo vyrą. Kiti kvartalo vyrai gailėdavo Makaroniuko. Tėtis vis sakydavo, esą, anuo dėtas, tokiai žmonai jis gerklę perrėžtų, ir visi jį suprastų. Tačiau menkutis žmogelis tylėdamas klausydavosi rėksmingų žmonos šnekų. Jo raukšlėtą senstantį veidą galėdavai nuolat matyti rymantį prie lango, blankiomis akimis tyrinėjantį gatvę.

Dar buvo Bažnytkakaliai. Vyras, žmona, trys sūnūs ir trys dukterys. Jų namai stovėjo greta Gerosios Patarėjos bažnyčios, tuoj už senovinių kolonų, kurias vaikai be jokios pagarbos nuterliodavo šlapimu ir skrepliais. Stengdamiesi išlaikyti gausią šeimą, Bažnytkakaliai nuolat dirbdavo. Vaikai atrodė tarytum pasiūti pagal vieną kurpalį: garbanoti juodi plaukai ir mėlynos akys kaip jų tėvo, kuris, kaip ir maniškis, buvo žvejys. Visi tos šeimos vyrai vertėsi žvejyba, ir Pinučas Bažnytkakalis didžiuodavosi išsaugojęs seną raudonai ir žydrai nudažytą vieno protėvio valtį, kurią jis laikė pririštą ant vandens po pakeliamuoju tiltu. Jo vaikai išsisas

dienas šokinėdavo iš tos valtios, o kūnui pareikalavus ištuštinti pilvą, reikalą atlikdavo čia pat už bažnyčios.

Magdalenos šeima buvo vadinama Gyvatliežuviais. Tokį vardą gavo Magdalenos tėvo motina, senoji Bario čeraunykė, gyvenanti suklypusiame ir pajuodusiame name Valizos gatvėje. Kai man, mažytei, skaudėdavo pilvą, mama vesdavosi mane pas čeraunykę, mat buvo kalbama, kad ji moka išgydyti nuo kirminų. Pirštų pagalvėlėmis ji paišydavo man ant pilvo mažus kryželius, tuo pat metu kalbėdama kažkokius eiliuotus žodžius, nei tarmiškus, nei itališkus. Aš nežinau, buvo ji burtininkė, ragana ar nebuvo, tačiau pilvo skausmai dingdavo taip pat staiga, kaip ir būdavo užpuolę. Visi kvartalo gyventojai ja žavėjosi ir jos bijojo. Mačiusieji čeraunykę iš arti jos namuose pasakodavo, esą žili jos plaukai siekia žemę ir ji kas vakarą juos kruopščiai šukuojanti. Dieną ji susukdavo plaukus į standų kuodą ir susegdavo plačiais sidabro spalvos smeigtukais. Dar apie ją kalbėdavo, esą ji turinti nuodingą liežuvį ir galinti siaubingai prakeikti, taigi geriau jos nepykdyti. Dėl to ir buvo vadinama Gyvatliežuve. Jos anūkė Magdalena buvo gražiausia mergaitė mano klasėje. Tai mergaitei varno juodumo vilnijančiais iki klubų plaukais ir Dievo Motinos veidu joks kitas vardas nebūtų pritikęs. Visi mokyklos berniukai šalia jos tapdavo nerangūs ir kvaili. Painiodavosi kalbėdami ir maskatuodavo rankomis. Kaip tik tada ir supratau, kaip grožis gali veikti žmones.

Aš ir Magdalena tuo metu buvome draugės. Gyvenome toje pat gatvėje, todėl dažnai į mokyklą eidavome kartu tuo pačiu keliu. Žinojau, kad ji įsimylėjusi mano brolių Džuzepę, tačiau šis nekriepė į ją dėmesio, nes buvo septyneriais metais vyresnis ir žvalgėsi į subrendusias merginas. O mes teturėjom po dvi mažas rausvas sagutes, akiplėšiškai styrančias po marškinėliais, ir kaulėtas ilgas kaip gazelių kojas. Tiesa, manosios netgi nebuvo itin ilgos, nes išstypau daug vėliau. Daugelį savo gyvenimo metų buvau žema ir tamsiaodė. Vaikystėje jaučiausi bjauri, o šalia Magdalenos šis jausmas dar sustiprėdavo. Dėl to jos nekenčiau. Jausti jai neapykantą

mane vertė pavydas, nes mokykloje visi pastebėdavo ją, o ne mane. Stengdavausi nekreipti į tai dėmesio. Nebūčiau žinojusi, ką veikti su kasdien mano kelyje pasitaikančiais dūsautojais arba kvailais berniūkščiais, kurie romantiškomis frazėmis netaisyklinga italų kalba mėgindavo padaryti įspūdį. Tačiau vis tiek nervindavausi. Jau tuo metu Magdalena buvo ir drovi, ir lengvabūdiška – toks elgesys būdingas širdis daužančioms moterims. Kartais atrodydavo, jog gražios vaiskiai rudos Roko Bažnytkakalio akys priverčia ją svajoti, o kitą sykį – kad ji susierzina vien pažvelgusi į jį. Vieną dieną man pasirodė, jog Magdalena dega meile mokytojui ponui Kadžanui, su kuriuo mokykloje visi – mokiniai, kolegos ir net mokyklos direktorė – elgėsi labai pagarbiai, tačiau jau kitą dieną ji negražiai apie jį atsiliespė, iš pasuolės liedama tokius pat nuodingus žodžius kaip ir jos senelė, praminta čeraunyke. Visi žinojome, kad mokytojas Kadžanas jai ypač palankus. Gražuolei Magdalenei pavyko pelnyti netgi tokio griežto ir šalto žmogaus pagarbą. O galbūt toks jo palankumas kilo iš baimės įžeisti jos senelę čeraunykę? Mergaitė tuo naudodavosi ir namų darbus atlikdavo tik panorėjusi, o kai jausdavo esanti nepasiruošusi vienai ar kitai temai, išspausdavo keletą dirbtinių ašarėlių ir sugraudindavo kietą mokytojo širdį. Vieną dieną jos širdį greičiau plakti verčiantys dalykai jau kitą dieną ją juokindavo. Išrankioji Magdalena ištobulino ir kandų sąmojį, padidindavusį žalą ir visus, patekusius jos akiratin, paversdavusį siaubingais neišmanėliais. Atrodė, vienintelis Džuzepė verčia nuolat liepsnoti jos jausmus, galbūt todėl, kad jis buvo vienintelis, nė karto nežvilgtelėjęs į ją.

Pamenu, pirmą dieną pirmoje pradinės mokyklos klasėje mokytojas Kadžanas nužvelgė mus visus, siauromis kaip plyšiukai akimis stebeilydamas į kiekvieną veidą. Atrodė, jis atmintinai žino visas mūsų paslaptis, ir ne vien tas, kurias saugojome iki tos akimirkos, o ir būsimas. Tai buvo aukštas liesas vyras kaulėtais krumpliais ir ilgais kaip pianisto pirštais. Visos jo kūno linijos, pradėdant kojomis ir baigiant kampuotomis ir griežtomis veido

dalimis, buvo vertikalios ir kylančios aukštyn: smaila nosis, ilgu lanku išlenkti antakiai, aukšta lygi kakta. Visas tas stipriai išreikštas vertikalumas harmoningai derėjo, išskyrus vis labiau ryškėjančią kuprelę, atsiradusią dėl galbūt ilgų skaitymo valandų. Jis labai mėgo klasikinę literatūrą ir šią savo aistrą demonstruodavo menkiausia proga deklamuodamas Katulo ir Oracijaus eiles. Mūsų kvartale su mokytoju Kadžanu visi elgėsi itin pagarbiai.

Kai atėjo mano eilė būti nužiūrėtai mažų ir tamsių mokytojo Kadžano akių, pirmą kartą gyvenime pajutau baimę, labai panašią į tą, kurią man sukeldavo tėvo žvilgsnis.

– Mažiuke, o tu kas tokia? – paklausė mokytojas, uosdamas orą virš mano plaukų, tada pakėlė akis į dangų ir ištarė vieną iš savo lotyniškų išminties perlų, kurį vėliau sausai išvertė visiems suprantama kalba: – Manęs tai jau neapgausi, menkas žvėriūkšti. – Kandūs, gudrūs žodžiai, niekada jų nepamiršiu. Tada atsiskoko į aukščiausią ir stambiausią grupės vaiką, į Mikelę Stracijotą. – Tu, – bedė į jį kaulėtu smiliumi. – Eikšen. – Mokytojas Kadžanas mokėjo valdyti žodžius, išmoningai maišyti lotynų kalbą ir tarmę taip, kad netgi jo rafinuotų lūpų ištartai keiksmi atrodydavo kaip literatūrinis stebuklas.

Keletą kartų linktelėjęs Mikelė Stracijota nudelbęs akis atėjo ir atsisėdo greta manęs į suolą pirmoje eilėje. Žvilgtelėjo į mane ir šypsodamasis prisistatė:

– Labas, namie visi vadina mane Lino, Linučijum arba Kelinu, o tu, jei nori, gali vadinti Mikele.

Aš paklusniai linktelėjau, nes mane kiek baugino jo stotas. Iš pirmo žvilgsnio vaikas atrodė drovus ir malonus, bet aš taip nemaniau. Tuo metu jutau priešiškamą nutukėliams, todėl žinojau, kad stengsiuosi laikytis kuo atokiau nuo savo suolo draugo kaip nuo nemalonaus vabzdžio.

O po keleto savaičių vieną rytą išaiškėjo, koks iš tikrųjų yra tas rubuilis vaikas, kurio adresu visi mano klasės draugai laidė piktas replikas. Tuo metu gerai jo dar nepažinojau, bet miglotai jutau,

jog kažkokiu man neįsivaizduojamu būdu mūsų likimai susikirs. Mokytojas visų klausinėjo, kuo verčiasi mūsų tėvai. Atėjus mano eilei, atsakiau pernelyg nedžiūgaudama:

– Žvejys.

Tą patį, ką pasakė ketvirtasis Pinučo Bažnytkakalio, taip pat žvejo, sūnus ir dar keletas man nepažįstamų vaikų.

Kai atėjo Magdalenos eilė, ji pompastiškai paskelbė:

– Dirba Pietų Italijos vamzdynų gamykloje. – Buvo akivaizdžiai justi visų namiškių pastangos išmokyti ją atmintinai ir sklandžiai ištarti šį pavadinimą.

Mano suolo draugas Mikelė buvo vienas iš paskutiniųjų, į kurių kreipėsi mokytojas Kadžanas. Atėjus Stracijotos eilei, to velnio išperos mokytojo žvilgsnyje plykstelėjo suktos kibirkštys. Akys pasidarė kaip katino, besilaižančio prie dubenėlio su gardžia žuvimi.

Mikelė sėdėjo nunarinęs galvą. Keletą sykių jis pamėgino kažką ištarti, tačiau pastangos buvo apgailėtinos. Žodžiai strigo gerklėje, balsas tarytum užsilaikė viduriuose, kur gimsta visi jausmai. Antrame suole sėdintys Mimiū ir Paskualė, du berniukai tamsiais veidais ir gudriomis akimis, ėmė tyliai šaipytis:

– Kalbėk, drimba. O gal neturi liežuvio? Gal prarijai?

Mokytojas Kadžanas apsimetė nieko negirdįs. Jam patiko tas paties pastatytas piktas spektaklis. Jis turėjo kažkokį planą, o mes, vaikai, tiesiog vaidinome vaidmenis, kuriuos jis buvo mums priėmęs.